

Van Hoorn tot Hoorne

Kees Faas (c.j.faas@chello.nl)

Inleiding

Het wapen van Hoorn komt voor als hielmerk op 17^e eeuwse pijpen van de Alkmaarse pijpenmaker Robbert Morroc (Morrijs), gevonden in Hoorn.

Het wapen van Hoorne staat als versiering op een pijpenkop uit ca. 1700-1720, gevonden in Zaandam.

Hoorn

Afb. 1 Drie identieke hielmerken met het wapen van Hoorn, waarboven de letters - .R.M.-. Het geheel binnen een parelomblijsting. Diameter van het hielmerk is 1 cm. Omdat bij dit type pijpenkoppen de hiel breed uitloopt is er genoeg ruimte om het merk duidelijk af te beelden.

Afb.2 Een van deze pijpenkoppen ± 1630-1640 met bovenstaand hielmerk. Opvallend is de plompe vorm van deze vroege pijpenkoppen. Deze vorm lijkt geheel niet op het sterk dubbelconische ketelmodel met smalle hals, dat kenmerkend is voor Hoorn. De hoogte van de rondom geradeerde pijpenkop is 30 mm.

Merk RM

Afb.3 Nog twee vroege plompe pijpen van Robbert Morroc, waarvan de onderste versierd is met een renaissancekopje op de ketel. Op vroege pijpen met hielmerk RM worden de letters sierlijk en groot afgestempeld (vgl. PKN nr. 52: blz.

285 afb.1) Veel RM-merken worden slordig gezet, linksom, rechtsom, op zijn kop of schuin in de hiel gedrukt. Voor al deze pijpen, ook de versierde, wordt exact hetzelfde merkstempel gebruikt.

Afb.4 Drie pijpen van Robbert Morroc die wel voldoen aan de Hoornse ketelkenmerken. Hielmerk RM met twee sterren (één erboven en

één eronder). In het algemeen varieert de hoogte van de pijpenkoppen iets en bedraagt gemiddeld 35 mm. De bovenste pijp is bedekt met groen glazuur ter hoogte van de ketelradering rondom. De hieldiameter bedraagt nog maar 0,5 cm. Er ontbreekt een omlijsting, ook de letters zijn kleiner. Don Duco beeldt zo'n pijp af in zijn artikel "Drie eeuwen tabakspijpen uit Alkmaar" in het boek "De Verborgene Stad"; 750 jaar Alkmaar onder de grond (blz.74 afb. 124). Hij stelt dat Robbert Morroc (Morrijs) contacten onderhield met Hoorn en wellicht daar zijn gereedschap betrok. Tevens

wijst hij op de vormvariatie gedurende zijn lange carrière (1630-1665).

Afb.5 Toont zes pijpen van Robbert Morroc uit mogelijk zijn latere productieperiode. De ketels zijn iets langer en de hielmerkletters RM staan zeer dicht op elkaar, weer met twee sterren. Van dit type pijpen werden de hielmerken netjes gestempeld.

Hoorne

Afb.6 De rechterzijde van deze pijpenkop (datering ± 1700-1720) van 40 mm hoogte toont het gekroonde vereenvoudigde wapen van Hoorne, een voormalig graafschap gelegen in Limburg. Thans de gemeenten Leudal, Maasgouw en de Belgische gemeente Kinrooi. Heraldisch gezien bevat dit wapen drie jachthoorns zonder ophangstrik. Het wapen van Hoorne vormt thans nog het derde kwartier van het wapen van de

Nederlandse provincie Limburg. Diverse gemeentewapens, bijv. Eindhoven en Weert zijn afgeleid van het wapen van Hoorne. De hoorn is rood, met zilveren banden op een gouden ondergrond; gespikkeld op de pijpenkop.

Afb.7 Aan weerszijden van het hoofd van de man op deze pijpenkop staan letters die aanduiden wie hij voorstelt. De letters: D.G.V.H. staan voor De Graaf Van Hoorne. Filips II van Montmorency (1524-1568), staatsman, ridder van het Gulden Vlies, lid van de Raad van State en leenheer van het graafschap Horne, met als bestuursstad Weert, waar hij ook begraven is. Filips begon als page, later kamerheer aan het hof van keizer Karel V. Het leven van Hoorne vertoont grote overeenkomst met dat van zijn vriend, graaf Lamoraal van Egmont. Willem van Oranje,

Egmont en Hoorne vormden een driemanschap in de Raad van State, de zogenaamde Ligue der Groten. Zij verzetten zich tegen de Spaanse terreur. Filips II stuurde hertog Alva naar de Nederlanden om orde op zaken te stellen na de Beeldenstorm (1566). Willem van Oranje vluchtte maar Egmont en Hoorne besloten niet te vluchten. Op 4 juni 1568 tekende Alva hun doodvonnis en op 5 juni werden Egmont en Hoorne onthoofd op de Grote Markt van Brussel. De afbeelding op de pijpenkop lijkt op afb. 512 uit het boek "Kleipijpen" door W. Krommenhoek en A. Vrij, waarop stadhouder/koning Willem III voorkomt tussen takken met oranjeappels. Op de achterzijde van deze pijpenkop staat de gekroonde Dordtse Maagd met geheel onderaan de letters MK; wellicht staan deze letters voor Mary Koningin en wordt Mary Stuart (gemalin van Willem III) voorgesteld als Dordtse Maagd. Boven het hoofd van de graaf van Hoorne zweeft een kroon, in zijn rechterhand houdt hij een commandostaf. Zichtbaar is zijn snor zoals op contemporaine schilderijen; zijn baard is weggelaten. In plaats van een harnas draagt hij op de pijpenkop een soort wambuis.

Oplossing rebus

De toch wel lastige oplossing van de rebus van het sigarenzakje in het vorige nummer luidt:

Jacht, Visserij, Veeteelt waren 't hoofdbestaan der Batavieren